

Model Analizi Etkinliği: Ortaokul Öğrencileri Hangi Değerleri Kimden Öğreniyor?

Yusuf İNEL¹, Emrah URHAN²

1Uşak Üniversitesi; yusuf.inel@usak.edu.tr

2 MEB; emrahurhan502@gmail.com

*Sorumlu iletişim yazarı: yusuf.inel@usak.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin değer oluşturma sürecinde izledikleri modellerin tespit edilerek ve bu modellerden hangi değerleri kazandıklarının ortaya konulmasıdır. Nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak fenomenolojik (olgu bilim) araştırma deseninde gerçekleştirilen araştırmanın çalışma grubunu 2016- 2017 eğitim öğretim yılında Denizli Bekeilli ilçesinde yer alan bir devlet ortaokulda 5. 6. 7. ve 8. sınıfta öğrenim gören kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle seçilmiş 182 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Program kitabı içerisinde yer alan Model Analizi Formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analize tabi tutulmuş ve frekans grafiklerine dönüştürülerek sunulmuştur. Araştırma sonucunda, "dürüstlük", "çalışkanlık" ve "saygı" değerlerinin en fazla model alınarak öğrenilen değerler olduğu, öğrencilerin genellikle "aile", "öğretmen" ve "akraba" model gruplarından değer öğrendikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Değerler, Model Analizi, Ortaokul Öğrencileri

Model Analysis Event: What Values in Middle School Students, Who Learned?

Abstract

The aim of this research is to find models in which secondary school students follow the process of creating value and to put down the fact of which values the students get from these models. As appropriate to the qualitative research method this research is carried out on the phenomenological research design. The study group of research consists of 182 students who were in 2016-17 education year and 5th 6th 7th 8th grade students of a secondary school which is in Denizli, Bekeilli. In this research, model analysis form which takes part in Social Education Program book prepared in 2005, is utilized. As a result of the research, "honesty", "assiduity", "esteem" are the most observational learned values and it is ascertained that the students mostly learn the values from the model groups such as "family", "teacher" and "relatives"

Keywords: Social Studies, Values, Model Analysis, Middle School Students

1 Giriş

İnsan, toplumsal bir varlıktır. Hayatını, hayatında olan her şeye çeşitli anlamlar yükleyerek devam ettirir. Bu anlamlandırma işi insan zihninde yaşam tecrübeleri çerçevesinde oluşur. Anlamlandırılan her nesne ve varlık belirli ölçütlerle kategorileştirilir. Bu kategorileştirme işlemi sırasında dikkate alınan ölçütler ise "değer" olarak tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu (2017) değer için "bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçüt," tanımını yapmıştır. Değerler genellikle davranışlara rehberlik eden ilkeler, eylemlerin iyi ya da kötü durumuna göre yargılandığı standartlardır (Halstead ve Taylor, 1996, s.169). Yeşil ve Aydın'a (2007, s.70) göre değer kavramı, "insanın herhangi bir varlık ya da olaya bakış açısını ve verdiği önemi yansıtan, benimseme esasına dayalı, davranışlara yön verme gücüne sahip psikolojik, sosyal, ahlaki ve estetik boyutlu inanç ve kanaatler bütünü" olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla, insan davranışlarını dolaylı veya doğrudan yönlendiren (Dilmaç, 2002) değerler kısaca bireylerin karar ve tercihlerini belirleyen kıymetler olarak tanımlanabilir. Değer kavramı yukarıda verilen tanımlar çerçevesinde düşünüldüğünde davranışları düzenleyen ve denetleyen boyutuyla, kişisel olduğu kadar toplumsal da bir ölçüttür. Toplumun uyum içerisinde varlığını sürdürmesi, ortak akılla yarattığı değerlerin bireylerde gözlemlenme sıklığına bağlıdır. Bu noktadan hareketle toplumun üyelerine mevcut değerlerini öğretmesi hayati bir iş eder. Temel insani ve toplumsal değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek aile, toplum ve okulun başlıca görevleri arasındadır (Güven, 2013). Doğanay (2009) okul içerisinde her an değer eğitiminin yapıldığını ancak bu eğitimin formal eğitim yoluyla planlanmış öğrenme yaşantılarıyla gerçekleştirilmesi gerekliliğinden bahsetmektedir. Bu görüş değerlidir çünkü güvenilirliği belli olmayan kaynaklar bireylerde değer karmaşasına yol açmaktadır. Örneğin eskiden toplumumuz için önemli bir değer olan dürüstlük ve çalışkanlık yerini kısa zamanda para kazanma arzusuna bırakmış, namuslu olma adam öldürmeye dönüşmüş, hoşgörü ise neredeyse unutulmuştur (Izgar, 2013).

Formal eğitimin yürütüldüğü kurumlar olan okullar; bilgili olmanın bilgisiz olmaktan, sosyal düzen içerisinde yaşamın düzeni olmayan bir toplulukta yaşamaktan daha kıymetli olduğunu öğretir (Akbaş, 2008, s.10). Bu nedenle bireylere değer kazandırma işi başlı başına eğitim problemidir (Yeşil ve Aydın, 2007, s.65). Okullar aracılığıyla doğrudan ve dolaylı olarak gerçekleştirilen değer eğitimi, bireylerin değer karmaşasına düşmesini engellemeyi görev edinmiştir. Uygulamada olan tüm derslerin içeriğinde 2017 yılında gerçekleştirilen değişikliklerle değer eğitimi amaçlar içerisinde yer almıştır. Ancak öznesi toplumsal yaşam olan Sosyal Bilgiler dersinde öğretim sürecinin değer merkezli olması, doğrudan ya da konular içinde yeri geldikçe değerlerin ele alınması diğer derslere

göre sosyal bilgiler dersinin değer kazandırmada daha önemli bir konumda olmasını sağlamaktadır (Yaşar ve Çengelci, 2012). Safran (2008, s.15), "geleneksel değerlerimizin olumlu yönlerini muhafaza eden, bununla birlikte çağdaş ve evrensel değerleri kabul etmeye hazır yeni nesiller yetiştirmek Sosyal Bilgiler eğitiminin başlıca görevleridir" diyerek sosyal bilgiler dersinin değer öğretimi açısından önemini vurgulamıştır.

2005 Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı'nda öğrencilere öğretilmesi planlanan 20 değer; "adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik" şeklinde verilmiştir (MEB, 2009). 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile bu değerlerden hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme ve temizlik değerleri çıkarılmışken, eşitlik ve tasarruf değeri eklenerek toplam 18 değer öğretilmesi amaçlanmıştır. Bahsi geçen değerlerin daha iyi öğretilmesi için çeşitli stratejiler, yöntemler ve teknikler izlenmektedir. Değer öğreniminde birey; değeri ödül-ceza ile ilişkilendirilerek, yaparak-yaşayarak veya kendi dışındaki bireyleri gözlemleyip model alarak gerçekleştirilebilir. Değerler genellikle duyuşsal özelliktedir ve klasik ve edimsel koşullanma, model alma ve gözlem yoluyla öğrenilebilmektedir (Bandura, 1986). Değerlerde duyuşsal özelliklerimizi oluşturduğundan pekâlâ değer öğretiminde gözlemlerin ve modellemelerimizin etkisi büyüktür.

Demirbaş ve Yağbasan (2005) referans gruba odaklanıldığı zaman, model alınacak davranışın benimsendiğini, beğenme yönünde tutumlar meydana geldiğini ve kişinin model alacağı grupların ailesinden, öğretmenlerinden, ünlü şahsiyetlerden, devlet büyüklerinden, yakın arkadaşlarından olabileceğini söylemektedir. Bandura (1986), bireyin her şeyi tecrübe ederek öğrenmesi gerektiğini, başkalarının tecrübelerini gözlemleyerek de çok şey öğrenebileceğini belirtirken, çocuklara duyuşsal davranışların da referans grup olarak belirlenen yetişkinlerin model olmaları yoluyla öğretilebileceğinden bahsetmektedir. Bu açıdan bakıldığında kişisel ve sosyal davranışlarımızda yönlendirici olan değerlerin kimlerden kazanıldığı da önemli olmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığının 2005 yılında yayınladığı Sosyal Bilgiler Programında değer eğitiminden görünür bir şekilde ilk defa bahsederken, 2017 yılında yayınlanan öğretim programında da değer eğitime yer verilmiştir. Özellikle 2005 yılında yayınlanan öğretim programında eğitim-öğretim süreci içerisinde değerlerin kazandırılma yolları, etkinlikler öğretim programında kendine yer bularak, "telkin yoluyla", "değer açıklama", "değer analizi", "ahlaki muhakeme" ve "gözlem yoluyla öğrenme" yaklaşımları ile değer öğretiminin gerçekleştirilebileceğinden bahsedilmektedir. Gözlem yoluyla öğrenme yaklaşımında kullanılacak etkinlikler arasında da çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan "Model Analizi" etkinliği yer almaktadır. Bu etkinlik ile öğrenciler sosyal ortamlarda etkileşimde buldukları, yaşamlarına dahil ettikleri kişilerin sahip oldukları değerlerin farkına varmakta ve bu değerleri özümsemektedirler. Ayrıca bu etkinlik öğretmenlere, değerler eğitimi üzerinde araştırma yapanlara veri sağlamayı amaçlamaktadır. Bireyin değer öğrenme sürecinde sosyal çevresinin etkisini ortaya koyan kıymetli bir araç haline gelmektedir. Etkinliğin uygulama sürecinde birey toplumsal değerleri, model olarak gözlemlediği kişinin değerlerini ve kendisinin sahip olduğu değerleri karşılaştırma imkânı bulmaktadır. Model Analizi etkinliğinin bir diğer katkısı da model alınan kişinin görüşlerinin anlaşılmasına yardımcı olmasıdır (Kirschenbaum, 1995; s.151)

İlgili literatür incelendiğinde "değerler eğitimi" ile ilgili birçok çalışma varken (Akar, İnel ve Yalçıntaş, 2017; Altunay ve Yalçınkaya, 2011; Bektaş ve Karadağ, 2013; Coşkun ve Yıldırım, 2009; Demircioğlu, Demircioğlu ve Genç, 2016; Devci ve Dal, 2008; Dinç ve Üztemur, 2016; Oğuz, 2012; Yiğittir ve Kaymakçı, 2012; Yürük ve Atıcı, 2017) ancak araştırmamızı karşılayan "model analizi" etkinliğine dayalı bir çalışmaya rastlanılamamıştır. Bu açıdan çalışmanın ortaokul öğrencilerinin değer öğrenme sürecinde hangi model kaynaklardan faydalandığını ortaya çıkararak, okul yöneticilerine, öğretmenlere ve araştırmacılara yapacaklara çalışmalarda katkı sağlaması beklenmektedir.

Araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin değer oluşturma sürecinde izledikleri modellerin tespit edilmesi ve bu modellerden hangi değerleri kazandıklarının ortaya konulmasıdır. Bu amaç bağlamında aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

- 1-Ortaokul öğrencilerinin model alarak öğrendikleri değerler nelerdir?
- 2-Ortaokul öğrencilerinin değer öğrendikleri model grupları nelerdir?
- 3- Ortaokul öğrencileri model gruplarının hangisinden hangi değerleri öğrenmiştir?

2 Yöntem

Araştırma nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak olgubilim (fenomenoloji) desenine göre gerçekleştirilmiştir. Olgubilim araştırmaları, birden fazla kişinin bir fenomen veya kavramla ilgili yaşanmış tecrübelerinin ortak anlamını tanımlar (Creswell, 2007). Yıldırım ve Şimşek'e (2008, s.72) göre, "farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim uygun bir araştırma zemini oluşturur".

2.1 Çalışma Grubu

Bu araştırma 2016-2017 öğretim yılında, Denizli ili Bekilli ilçesindeki bir devlet ortaokulunun 5., 6., 7. ve 8. sınıflarında öğrenim görmekte olan 182 öğrenci ile yapılmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabılır örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

2.2 Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması Süreci

Araştırmaya ait veriler 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içerisinde "Değerler Eğitimi" başlığı altında yer alan "Gözlem Yoluyla Öğrenme-Model Analizi Formu" kullanılarak toplanmıştır. Bu veri toplama aracında öğrencilerin model alabileceği gruplar seçenek olarak verilmiştir. Öğrencilerden bir veya birkaç model grubunu seçerek gözlemler yapmaları ve yaptıkları gözlem sonucunda model grubu içerisinde model aldıkları kişide gözlemledikleri baskın özelliğin veya değerin ne olduğunu yazmaları ve kendilerinde oluşan etkiyi açıklamaları istenmiştir. Uygulanmaya başlamadan önce gerekli yasal izinler alınmıştır. Sınıf ortamında gerçekleştirilen veri toplama çalışmasında araştırma grubuna verilen formu doldurmaları için yeterli süre tanınmıştır. Katılımcılar tarafından doldurulan bu form, belge ve doküman olarak araştırmacıların veri kaynağını oluşturmaktadır.

2.3 Veri Analizi

Çalışmada elde edilen veriler nitel araştırma yöntemine uygun olarak betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analizde önceden belirlenen temalara göre bulgular özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Çalışma grubundan toplanan formlar esas alınarak hangi değer hangi modelden öğreniliyor kapsamında işlenmiştir. Böylece model grupları ve değerler alt kategorileri oluşturularak, frekans grafiklerine dönüştürülmüştür.

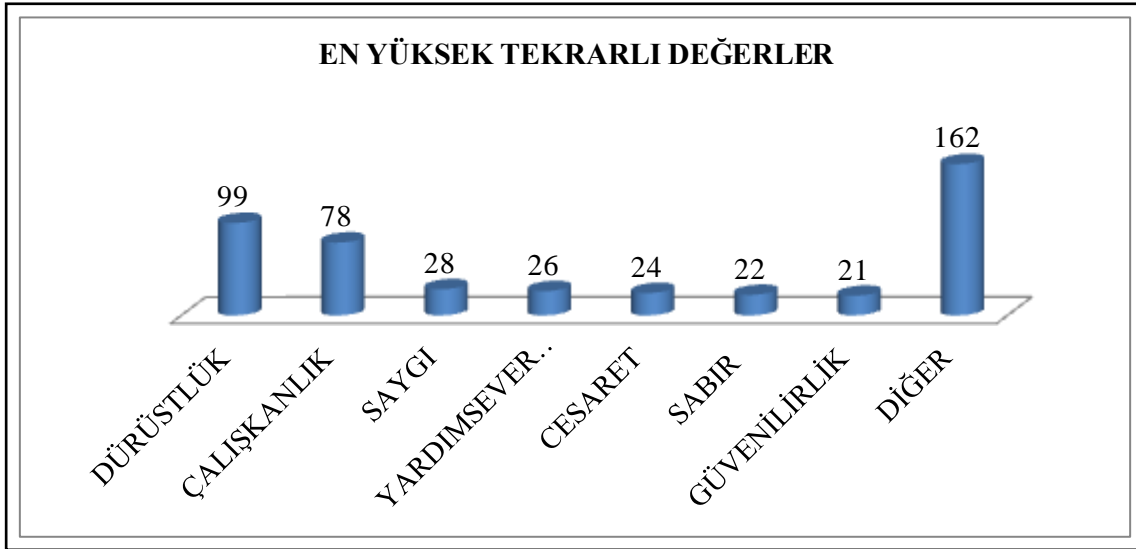
3 Bulgular

Araştırmaya katılan 182 öğrencinin 238 farklı modeli gözlemleyerek 73 farklı değer başlığı altında toplam 460 adet değer oluşturdıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin model olarak öğrendikleri değerler nelerdir? şeklindeki araştırma alt problemine ilişkin bulgular aşağdaki gibidir.

Geçerli olarak belirlenen 182 formun analizi sonucunda çalışmaya katılan öğrenciler toplamda 460 adet değer ürettikleri belirlenmiştir. Üretilen en yüksek tekrarlı değerler Grafik 1'de görülmektedir.

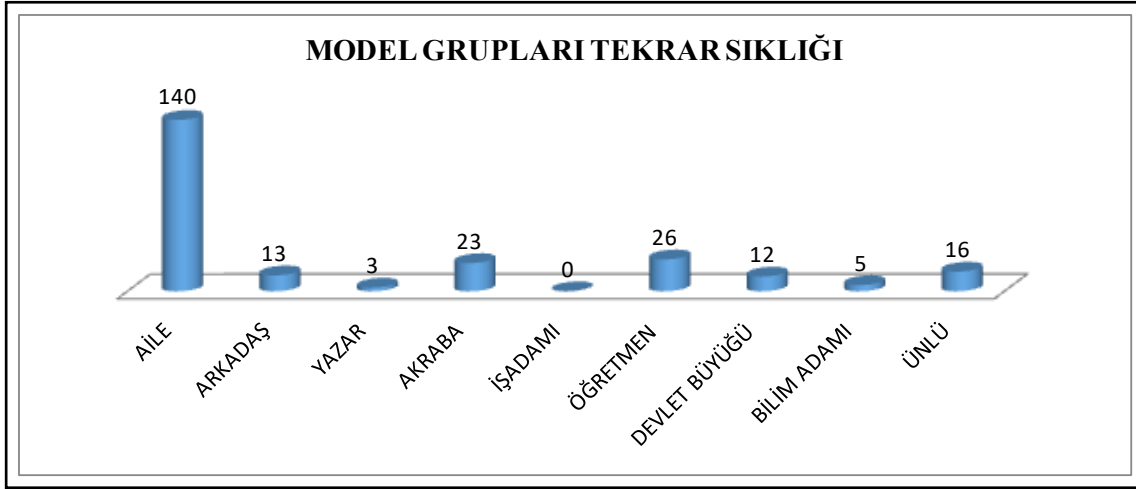
Grafik 1. Çalışma grubunun model olarak öğrendikleri değerler

Model alınarak öğrenilen değerlerin tekrarlanma sıklığı 1-99 arasında değişmektedir. En yüksek tekrar eden değerin "dürüşlük" olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sırasıyla "çalışkanlık" ve "saygı" değerleri takip etmiştir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin değer öğrendikleri model grupları nelerdir? şeklindeki araştırma alt problemine ilişkin bulgular aşağdaki gibidir.

Çalışmaya katılan öğrencilere veri toplama aracında aile, akraba, arkadaş, bilim adamı, devlet büyüğü, iş adamı, öğretmen, ünlü, yazar olmak üzere 9 ayrı model grubu sunulmuştur. 182 öğrenci 9 model grubu içerisine dahil ettikleri 238 ayrı modelin değerlerini model almıştır. Model alınan en yüksek frekanslı grup Grafik 2'de görülmektedir.

Grafik 2. Değer öğreniminde model alınan gruplar

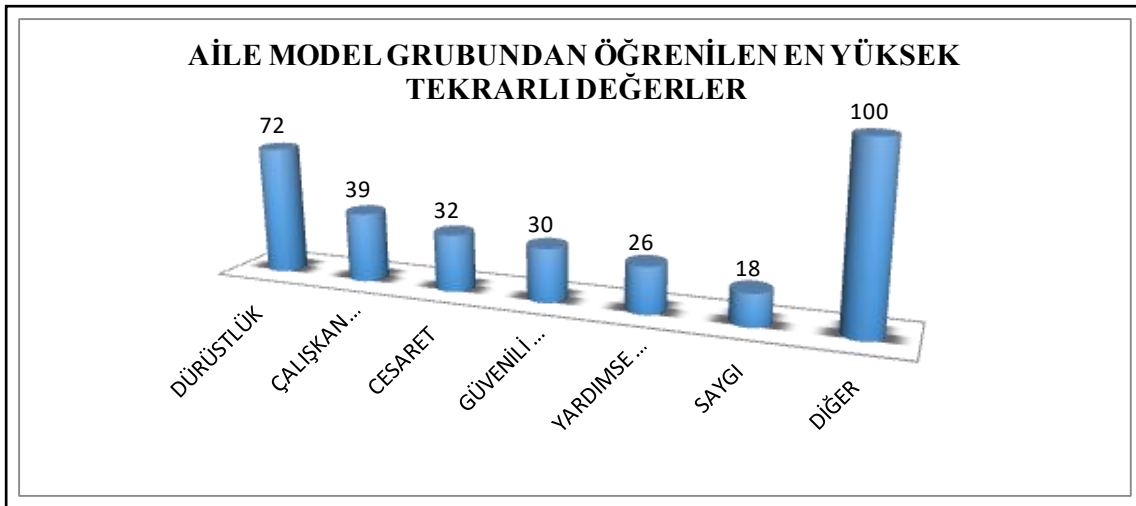
Model alınan model gruplarının tekrarlanma sıklığı 0-140 arasında değişmektedir. En yüksek tekrar "aile" model grubundadır. Sırasıyla "öğretmen" ve "akraba" model grupları takip etmektedir.

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencileri model gruplarının hangisinden hangi değerleri öğrenmiştir? şeklindeki araştırma alt probleminin çözümü için frekans değerleri hesaplanmıştır. Bulgular aşağıdaki gibidir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin en fazla değer öğrendikleri model grubu sırasıyla "aile", "öğretmen", "akraba" şeklindedir.

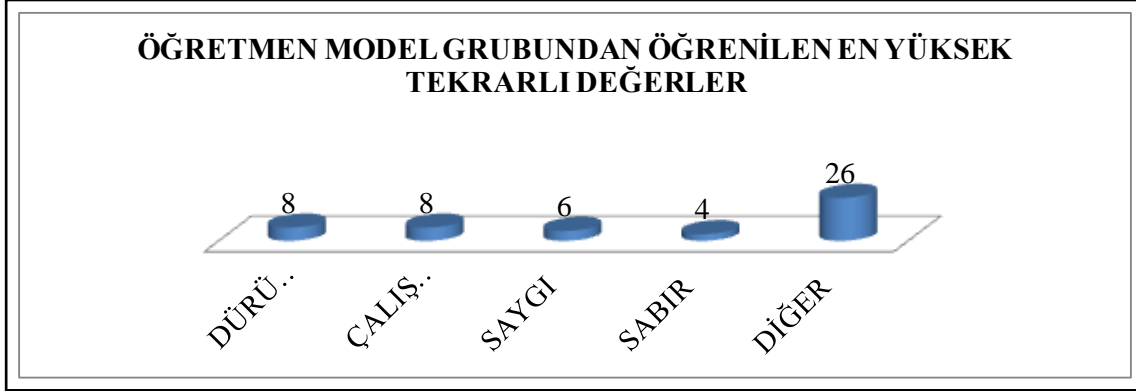
Ortaokul öğrencilerinin model olarak öğrendikleri 460 değerın 317'si "Aile" model grubunun izlenmesiyle öğrenilmiştir. "Aile" model grubuna ait en yüksek tekrarlı değerler Grafik 3'te görülmektedir.

Grafik 3. "Aile" model grubundan öğrenilen en yüksek tekrarlı değerler

"Aile" model grubundan öğrenilen değerlerin tekrarlanma sıklığı 1-72 arasında değişmektedir. En yüksek tekrar eden değerler sırasıyla "dürüstlük", "çalışkanlık" ve "cesaret" şeklindedir.

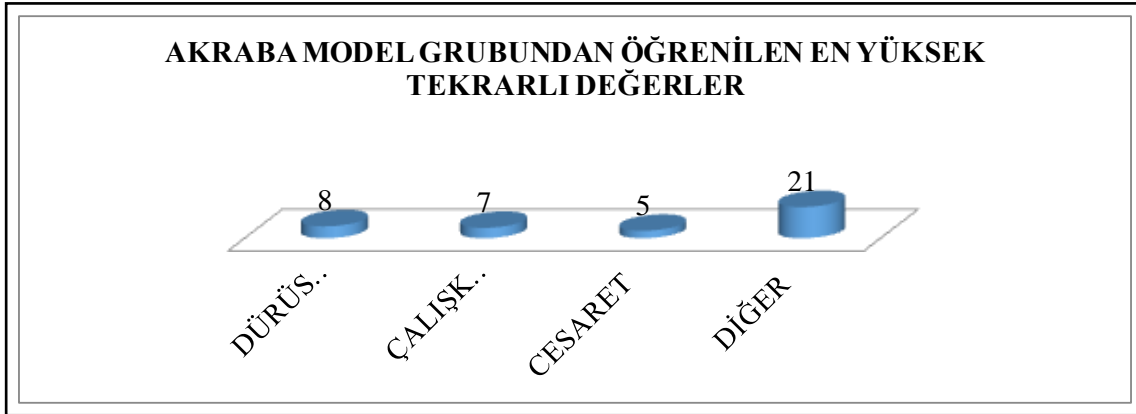
Ortaokul öğrencilerinin model olarak öğrendikleri 460 değerın 52'si "Öğretmen" model grubunun izlenmesiyle öğrenilmiştir. "Öğretmen" model grubuna ait en yüksek tekrarlı değerler Grafik 4'te görülmektedir.

Grafik 4. "Öğretmen" model grubu en yüksek tekrarlı değerleri

"Öğretmen" model grubundan öğrenilen değerlerin tekrarlanma sıklığı 1-8 arasında değişmektedir. En yüksek tekrar eden değerler sırasıyla "dürüstlük", "çalışkanlık" ve "sabır" şeklindedir.

Ortaokul öğrencilerinin model olarak öğrendikleri 460 değerin 41'i "Akraba" model grubunun izlenmesiyle öğrenilmiştir. "Akraba" model grubuna ait en yüksek tekrarlı değerler Grafik 5'te görülmektedir.

Grafik 5. Akraba model grubu en yüksek tekrarlı değerleri

"Akraba" model grubundan öğrenilen değerlerin tekrarlanma sıklığı 1-8 arasında değişmektedir. En yüksek tekrar eden değerler sırasıyla "dürüstlük", "çalışkanlık" ve "cesaret" şeklindedir.

4 Sonuç

Bu araştırmanın amacı, öğrencilerin hangi değerleri model olarak öğrendikleri, hangi grupları kendilerine değer öğreniminde model seçtikleri ve bu model gruplarından hangilerinden hangi değerleri daha baskın öğrendiklerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda toplanan verilerden elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Araştırma sonucunda "dürüstlük", "çalışkanlık" ve "saygı" değerlerinin en fazla model alınarak öğrenilen değerler olduğu görülmüştür. Ayrıca belirgin bir farkla ortaokul öğrencilerinin "aile" model grubundan değerler öğrendikleri tespit edilmiştir. Bu bulgu Murray Bowen (1978) tarafından geliştirilen aile sistem kuramı ile açıklanabilir. Glade (2005), yaptığı doktora tezinde aile sistem kuramına göre ailelerin yaşam biçimlerini gelecek nesillere aktardıklarını dile getirmiştir. Yapılan araştırma ile çalışma grubunda yer alan öğrencilere, değer aktarımının model olma şeklinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Aile model grubundan öğrenilen değere bakıldığında, "dürüstlük", "çalışkanlık" ve "cesaret" değerleri ön plana çıkmaktadır. Ulaşılan bu sonuç Acun, Yücel, Önder ve Tarman (2013)'ün bulgularıyla cesaret değerinin öğrenilmesi dışında örtüşmektedir. Öyle ki yaptıkları çalışmada velilerin en fazla sırasıyla dürüstlük, çalışkanlık ve saygı değerlerini önemsediklerini dile getirmişlerdir. Dolayısıyla, ailelerin önemsedikleri değerleri çocuklarına model olarak aktardıklarını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Ayrıca, değinilmesi gereken önemli bir husus da "cesaretli olmanın" aileler tarafından kıymet verilen bir durum olduğudur. Ancak, öğretim programları incelendiğinde

böyle bir değere rastlanılmamıştır. Dahası araştırma bulgularında 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan 18 değerden sadece dört tanesinin öğrenciler tarafından model alınan kişilerden öğrenildiği görülmüştür. Buradan hareketle öğretim programları hazırlanırken özellikle değerler konusunda ailelerinde fikrinin alınması önerilebilir.

Aile model grubunu sırasıyla "öğretmen", "akraba" model gruplarının izlediği bulunmuştur. Öğrencilerin ailelerinden öğrendikleri gibi öğretmenlerinden de dürüstlük ve çalışkanlık değerlerini öğrendikleri tespit edilmiştir. Buna ilaveten aile model grubundan farklı olarak saygı değerini de "öğretmen" model grubundan öğrendiklerini dile getirmişlerdir. Araştırmanın bir diğer sonucu da akraba model grubundan öğrenilen değerler ile aile model grubundan öğrenilen değerlerin birebir aynı olmasıdır. Bu sonuç akraba ilişkilerinin güçlü olmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Lakin toplanan veriler arasında böyle bir bulguya rastlanılmadığından bir önceki cümle sadece bir varsayım niteliğindedir.

Sonuç olarak, değer eğitimi sürecinde çalışma grubunda yer alan öğrenciler için "aile" kurumunun en önemli değer öğrenme aracı olduğu, öğretmen ve akrabaların model olarak en fazla tercih edilen grupta yer aldığı saptanmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin model aldıkları kişilerin yakın çevrelerinde bulunan, doğrudan iletişim kurabildikleri bireyler olduğu görülmektedir. Buradan hareketle öğrencilerin birlikte en fazla vakit geçirdiği aile bireyleri ve öğretmenlere fazlaca rol düştüğü, başka bir ifade ile öğretim programların değer öğretimi açısından hedeflerine ulaşmasında öğretmen ve aile bireylerinin öneminin büyük olduğu söylenebilir. Zira, Tay ve Yıldırım (2009) yaptıkları çalışmada velilere "değer eğitimi sizce kim vermelidir?" diye sormuşlar ve velilerin %68'inin değer eğitimi ailenin vermesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Ayrıca, aynı çalışmanın bir diğer sonucu da değer eğitimi konusunda velilerin kendilerini çok yeterli bulmadığıdır. Buradan hareketle bu çalışma da öğrencilerin en fazla model grup olarak ailelerini tercih ettikleri bulgusunu dikkate alarak ailelerin değer eğitimi konusunda yeterliliklerinin artırılması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Kaynakça

- Acun, İ., Yücel, C., Önder, A. ve Tarman, B. (2013). Değerler: kim ne kadar değer veriyor? *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6(1), 191-206.
- Akar, C., İnel, Y. ve Yalçıntaş, E. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının demokratik değerlere sahip olma düzeylerinin çeşitli değişkenler çerçevesinde incelenmesi. *Journal of Current Researches on Educational Studies (JoCuRES)*, 7(2), 41-58.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi* 6(16), 9-27.
- Altunay, E. ve Yalçınkaya, M. (2011). Öğretmen adaylarının bilgi toplumunda değerlere ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(1), 5-28.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Bektaş, M. ve Karadağ, B. (2013). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımlaşma değerine yönelik geliştirdikleri metaforların incelenmesi. *Turkish Studies* 8(8), 271-286.
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. New York: J. Aronson.
- Coşkun, Y. ve Yıldırım, A. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Değer Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 311-328.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Demirbaş, M. ve Yağbasan, R. (2005). Sosyal öğrenme teorisine dayalı öğretim etkinliklerinin, öğrencilerin bilimsel tutumlarının kalıcılığına olan etkisinin incelenmesi. *Eğitim Fakültesi Dergisi* 13(2), 363-382.
- Demircioğlu, İ. H., Demircioğlu, E. ve Genç, İ. (2016). Tarh pedagoji programı öğrencilerinin gözüyle değer eğitimi: Trabzon örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi* 14(32), s. 59-78.
- Deveci, H. ve Dal, S. (2008). Primary school teachers' opinions on the efficacy of social studies Program in value gain. *Humanity & Social Sciences Journal*, 3(1), 1-11.
- Dinç, E. ve Üztemur, S. S. (2016). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin demokratik değer algılarının karikatürler aracılığıyla incelenmesi. *Elementary Education Online*, 15(3), 974-988.
- Doğanay, A. (2009). Değerler eğitimi. Cemil Öztürk (Ed.) *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi* içinde (s. 225-256). Ankara: Pegem Akademi.
- Glade, A. C. (2005). *Differentiation, marital satisfaction and depressive symptoms: An application of bowen theory*. Unpublished doctorate thesis, The Ohio State University, USA.
- Güven, S. (2013). İlköğretim ders programlarının öğrenciye kazandırılması hedeflenen değerler açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6(14), 355-374.
- Halstead, J. M. & Taylor, M. J. (1996). Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-203.
- Izgar, G. (2013). *İlköğretim okulu 8. sınıf öğrencilerine uygulanan değerler eğitimi programının demokratik tutum ve davranışlarına etkisi*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Kirschenbaum, H. (1995). *100 ways to enhance values and morality in schools and youth settings*. Massachusetts: Allyn&Bacon Company.
- MEB. (2009). İlköğretim sosyal bilgiler dersi 5. sınıf öğretim programı. Ankara: MEB.
- MEB. (2009). İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7. sınıf öğretim programı. Ankara: MEB.

- Oğuz, E. (2012). Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimi ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB)-Değerler Eğitimi Sempozyumu Ek Özel Sayısı, 12(2)*, 1309-1325.
- Safran, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. Bayram T. ve Adem Ö. (Ed.). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s. 1-19). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Tay, B. ve Yıldırım, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 9(3)*, 1499-1542.
- TDK, (2017). *Güncel Türkçe sözlük*. <http://www.tdk.gov.tr>
- Yaşar, Ş. ve Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 3(9)*, s1-s23.
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi 11(2)*, 65-84.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yiğittir, S. ve Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı uygulama kılavuzu'nda yer alan etkinliklerin değer eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 13(2)*, 49-73.
- Yürük, S. E. ve Atıcı, B. (2017). Dijital öykü temelli değerler eğitimi materyallerinin öğrencilerin değer kazanımına etkisi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(1)*, 56-74.

Extended Abstract

In the Social Education Program published by Ministry of Education (2005), the ways of teaching values and activities in learning process are remarked. One of them is "observational learning" and analysis of model" according to the Social Education Program (2005). With this activity students notice and acquire the values of individuals who are in touch with the students in social environments. Furthermore, this activity aims to provide data to teachers and individuals making research on the education of values. In the application process of this activity, the individuals have opportunity to compare social values of their own with the values of people the individual observe and general social values of his society. The other contribution of model analysis activity is to help to understand opinions of individuals who is observed.

When the target research area about the education of values are examined, there are many research related to this topic. However, there is no research found which match with the model analysis of activities. In this way the aim of this research is defined as to clarify models by which the secondary school students create values and which values they gain from these models.

As appropriate to the qualitative research method this research is carried out on the phenomenological research design. Phenomenological research defines common sense of more than one person's experiences of a phenomenon or concept. According to Yıldırım and Şimşek (2008, s. 72) for studies that we are aware of but which aim to investigate the facts that we do not have an in-depth and detailed understanding, the phenomenon constitutes an appropriate research area.

The research was conducted with 182 students who were 5th 6th 7th 8th grade students of a secondary school which is in Denizli, Bekeilli, in 2016-17 education year. An easily accessible sampling method was used for the study group. The research data were gathered by using "Learning through observation- Model Analysis Form that rank under the title of "the education of values" in the Social Education Curriculum (2005)

Through this data collection, groups in which students can take a model are given as an option. First, students were asked to make observations by selecting one or several model groups. Then they were asked to write out the dominant characteristic or value they observed in the model they were modeling from within the model group as a result of observation they made and finally they were desired to explain affections occurred themselves. Legal permissions had been taken before the application began. During the data collection conducted in the classroom environment, the data collection process was performed by giving sufficient time to the research group to fill the form given. The data obtained in the study were subjected to descriptive analysis in accordance with the qualitative research method and reached to the categories from similar responses and converted into frequency graphs.

182 students who participated in the research have observed 238 different models and found that they constitute a total of 460 values under 73 different value titles. It has come to the conclusion that the highest repetitive value is "honesty". "Diligence" and "respect" follows respectively "honesty" in the research. The frequency of repetition of model groups is varied between 0-140. The highest repetition rate is in the "family" model group. "Teacher" and "Relative" model groups follow respectively "family". The repeat frequency of values learned from the "family" model group varies between 1-72. The highest recurring values are respectively "honesty", "hardworking" and "courage". 52 of the 460 values that secondary school students learned by modeling were learned by observing the "teacher" model group. The highest repetition values for the "teacher" model group are "honesty", "hardworking" and "patience", respectively. 41 of the 460 values that the students learned by modeling were learned by observing the "relatives" model group. The highest repetition values for the "Relative" model group are "honesty", "hardworking" and "courage" respectively.

As a result, it has been determined that "family" institution is the most important value learning tool in value education process and "teacher" and "relatives" are also included in the most preferred group as a model. Therefore, it is seen that the students model the individuals who are in their neighborhoods and who they can communicate directly. Also it can be said that Family

members and teachers with whom the students spend most of their time have crucial roles. In other words, it can be said that the importance of teachers and family members is great in reaching the education programs in terms of values education.